NAUKA I ROZRYWKA

Dodatek bezpłatny do „Dziennika Bydgoskiego.“ Wychodzi co 2 tygodnie.

Nr. 24. | Bydgoszcz, niedziela 6 grudnia 1908. | Rok I.

Spis ulic
miasta Bydgoszczy oraz przedmieść.

System pruski stara się wszędzie zatrzeć ślady polskości. W tym celu przezywa polskie sioła i miasta jak n. p. Bydgoszcz na Bromberg, Inowrocław na Hohensalza i t. d. Lecz także wśród miast zaciera się charakter polski, a szczególnie staropolskie nazwy naszych przedmieść, niemniej ulic miejskich.

Niniejszem podajemy spis ulic Bydgoszczy oraz przedmieść, aby nie poszły w zapomnienie z jednej strony, a z drugiej strony, aby te nazwy polskie, które się utarły wśród ludu, także zostały własnością naszych pokoleń a może i z nowych lub zapomnianych nazwisk niejedno przejdzie znów w życie codzienne naszego ludu.

Stare miasto.

Friedrichsplatz	Stary Rynek (był to rynek miasta Bydgoszczy, założonego przez Kaźmierza W.).
Brückenstr.	Mostowa.
Burgstr.	Zamkowa.
Wasserstr.	Wodna
Krummestr.	Pokątna
Fischmarkt	Rynek Rybacki
Wallstr.	Wałowa
Wiesenstr.	Łączna
Hann v. Weyhernplatz	Zamczysko (Opodal tego miejsca niegdyś gród stał czyli zamek bydgoski. Nazwa ta znachodzi się w aktach grodzkich w. XVIII.
Kaiserstr.	Cesarska (Szeroka).
Mauerstr.	Pod blankami (Stara nazwa. W pierwszej połowie w. XIX nazywano tę ulicę Podblankenstr.)
Logengassse	Luźna
Friedrichstr.	Długa (Stara nazwa polska. Za czasów księstwa warszawskiego: Napoleońska).
Mottgasse	Molna
Kirchenstr.	Żabia dziś Kościelna (Starodawna nazwa znachodzi się w aktach miejskich bydgoskich, ale nie można jej umiejscowić, proponuję więc przystósować ją do tej ulicy, przecież nazwa Kirchenstr. jest bardzo późna i to pochodzenia pruskiego, bo protestanci dawniej nie mieli zboru w Bydgoszczy).
Hofstr.	Podwórna
Poststr.	Postna
Bärenstr.	Niedźwiedzia
Neue Pfarrstr.	Nowofarna
Alte Pfarrstr.	Starofarna
Mühlengasse	Młyńska
Brahegasse	Nad Brdą
Münzwerder	Mennicza

Kujawskie Przedmieście.

Thornerstr.	Toruńska
Margaretenstr.	Św. Małgorzaty
Schifferstr.	Żeglarska
Kujawierstr.	Kujawska
Gieseshöhe	Choraszewo (Na pamiątkę śp. X. Choraszewskiego).
Windmühlenstr.	Wiatrakowa
Kornmarkt	Rynek Zbożowy
Kornmarktstr.	Zbożowa
Gr. Bergstr.	Wielka Podgórna
Röhrgasse	Rurna
Neuer Markt	Nowy Rynek
Kreuzstr.	Krzyżowa

Szwederowo.

Schwedenstr.	Szwedzka
Schwedenbergstr.	Szwederowska
Neuhöferstr.	Nowodworna
Kl. Neuhöferstr.	Zaułek Nowodworski
Wissmannshöhe	Góra Świętokrzyska (Mieścił się w tej okolicy niegdyś kościółek świętego Krzyża).
Frankenstr.	Francuska
Belitzerstr.	Bielicka

Przedmieście Poznańskie.

Kl. Bergstr.	Mała Podgórna
Wollmarkt	Wełniany Rynek
Posenerstr.	Poznańska
Posener Platz	Targowisko Świńskie
Schubinerstr.	Szubińska
Prinzenhöhe	Chwytowo (W początku wieku XVII istniało tam przedmieście pod tą nazwą).
Thalstr.	Dolina Szwajcarska
Brunnenstr.	Studzienna
Hippelstr. (Cichorienstr.)	Cykoryowa
Berlinerstr.	Berlińska
Mautzstr.	Mytowa
Kanalstr.	Nad kanałem
Prinzenthal	Wilczak (Właściwie dawniej rozróżniano Prinzenthal od Wilczaku, leżącego za Prinzenthalem. Nazwy polskiej na Prinzenthal nie ma, a tłómaczyć np. na Księżno nie uważam za szczęśliwę, gdy już utarła się na obie miejscowości nazwa: Mały Wilczak i Wilczak).

Nakelerstr.	Nakielska
Dragonerstr.	Dragońska
Diakonissenstr.	Dziekańska
Naumannshöhe	Wzgórze Niemeńskie

Wilczackie huby.
(Schleusenau).
(Między kanałem a Brdą).

Kastanienallee	Aleja kasztanowa
Albertstr.	Św. Wojciech
Holzhofstr.	Zaułek Drewniany
Feldstr.	Po'na
Chausseestr.	Szosowa
Kirchenstr.	Zborna
Grenzstr.	Graniczna
Friedenstr.	Pokojowa
Prinzenstr.	Książęca
Werderstr.	Ostrowska
Victoriastr.	Zwycięska

Lewy brzeg Brdy.
Śpichrze.
(Do Dworcowej i Placu Weltziena).

Kasernenstr.	Przy koszarach
Alexanderstr.	Alejowa
Neue Brahegasse	Nadbrzeżna
Parkstr.	Parkowa
Schmiedegasse	Kowalska
Packgasse	Paczkowa
Loewestr.	Lwia
Theaterplatz	Plac Teatralny
Wilhelmstr.	Ludowa
Karmeliterstr.	Karmelicka
Magazinstr.	Magazynowa
Gammstr.	Chamska
An der Stadtschleuse	Nad Śluzą Miejską
Schwarzer Weg	Czarny Szlak
Schulstr.	Szkolna
Hempelstr.	Hempelska
Grünestr.	Zielona
Hoffmannstr.	Nadziejowa
Weltzienplatz	Plac Wielki
Graefestr.	Hrabiowska

Bocianowo.
(Między Dworcową a Gdańską).

Bahnhofstr.	Dworcowa
Rinkauerstr.	Rynkowska
Elisabethstr.	Elżbiecka
Moltkestr.	Młotowa
Johannisstr.	Swiętojańska
Sedanstr.	Zegańska
Königstr.	Królikowa
Ritterstr.	Rycerska
Brenkenhöferstr.	Bocianowska
Gartenstr.	Ogrodowa
Wörthstr.	Wiercona
Schwetzerstr.	Swiecka
Luisenstr.	Ludkowska
Heynestr.	Gajowa
Blumenstr.	Kwietna
Schleinitzstr.	Sliniecka
Töpferstr.	Garncarska
Buchholtzstr.	Bukowska
Mittelstr.	Srednia
Lindenstr.	Lipowa
Schlosserstr.	Slusarska
Elisabethmarkt	Rynek Elżbiecki
Boiestr.	Bojowa
Cronestr.	Koronowska
Karlsplatz	Plac Koralowy
Karlstr.	Koralowa
Vorwerkstr.	Folwarczna
Livoniusstr.	Liwońska
Friedrich-Wilhelmstr.	Kolejowa

Szretery — Grostwo[1]).

Strelkestr.	Strzelecka
Chausseestr.	Szosowa

Gdańskie Przedmieście.
(Od Gdańskiej, Placu Weltziena (Wielkiego) i cmentarza protestanckiego ku lasowi).

Właściwie w wieku XVII nazywano całą dzielnicę po lewym brzegu Brdy: Śpichrze, Przedmieście Gdańskie lub Karmelickie. Z powodu rozbudowania się miasta nazwy te rozdzieliliśmy jak wyżej.

Danzigerstr.	Gdańska
Fröhnerstr.	Fordońska
Gymnasialstr.	Gimnazyalna
Bachmannstr.	Bachmacka
Roonstr.	Rumowa
Braesickestr.	Brzezka
Bismarckstr.	Bismacka
Buelowstr.	Biała
Goethestr.	Adamska
Schillerstr.	Marcinkowska
Buelowplatz	Plac Biały
Bismarckplatz	Plac Bismacki
Bleichfelderweg	Bielawska
Konradstr.	Konradowska

Bleichfelde — Bielawy.

Kurfürstenstr.	Elektorska
Derfflingerstr.	Wróblewska
Heidestr.	Pusta

[1]) Grostwem nazywały się budynki folwarczne starostwa bydgoskiego po lewym brzegu naprzeciwko Bernardynów (protestanckiego seminaryum nauczycielskiego).

Nazwy dzielnic bydgoskich podajemy nie tyle celem wprowadzenia ich w używanie, ile w tym celu, aby nie zaginęły zupełnie. Okolice dzisiejszej ul. Toruńskiej nazywały się w wieku XVII Babią Wsią.

Nie potrzebujemy dodawać, że nazwy tych dzielnic nie były umiejscowione dokładnie i nie obejmowały ściśle tych samych miejscowości jak w niniejszej notatce.

Nasz sztandar.

Nasz sztandar tkała żywa moc,
Co śmierci się nie lęka!
Przez chmurne dni, przez głuchą noc
Tkała go duchów ręka
My jej drgającą snuły nić,
Z serca, co żarem bije...
Ten tylko naród godzien żyć.
Co czuje sam, że — żyje!

Nasz sztandar powiał w jasność zórz
Na drzewcu z tego drzewa,
Co korzeniami w szerz i wzdłuż —
Wzrosło w tej ziemi trzew.
I nikt, i nic, przez żaden trud,
Nie zerwie węzła tego,
Co z ziemią wiąże wierny lud,
A ziemię z duchem jego!

Nasz sztandar jedno hasło ma,
I jedno zawołanie:
— jedności, w pracy życie trwa,
Jest klęski — zmartwychwstanie;
My go z czcią niesiem w życie chmur
Od ziemiż od macierzy...
— Ten tylko wejdzie do jutra bram
Kto w jutro swoje wierzy!

Marya Konopnicka.

ZDANIA I MYŚLI.

Roślina bez słońca słabnie i marnieje —
Z człowiekiem bez pracy to samo się dzieje.

* * *

W biedzie najłatwiej poznać — egzekutora.

Drukiem i nakładem Jana Teski w Bydgoszczy. Redaktor odpowiedzialny Bogusław Domiński w Bydgoszczy.